

Lisa 6: Intervjuu Urmas Arikesega

Aeg: 30.11.2015

Asukoht: Pääsküla

Intervjueerija: Anita Jõgiste

Intervjueeritav: Urmas Arike, arhitekt

AJ: Sissejuhatuseks ma küsiksingi sellise üldistava küsimuse, et kui pikalt Te olete tegelnud Eesti mõisate restaureerimisega?

UA: Noh, mina lõpetasin ERKI 1975 ja siis ma sain tööle kuidagi läbi õnne ja õnnetuse kolmandasse osakonda, kes tollal tegeleski mõisatega, nii et eee... esimene objekt oligi kui viidi Palmse mõisa ja Palmse mõisas oli 75. aasta sügisel juba mingid tööd käimas, et seal oli vaja aidata mõõta ja seal oli vaja teha värvisondaaže seinte peal ja nii-öelda sealt see mõisa hõng ja kogemus hakkas tulema tasapisi. Samas paralleelselt oli vaja teha ka mingisugust muud objekti, seal Viitnal oli üks motell. Selle motelli rekonstrueerimine käis ja siis oli sinna ka vaja noh sellise algaja arhitekti eee... viletsaid oskusi natukene (*naerab*). Et eee... niimoodi need objektid hakkasid sealt minema. Tegelikult Palmse oli nagu see keskus ja seal ümber on palju mõisaid. Et... et, siis tuli Vihula ja siis tulid seal muud mõisad. Nii, et eem 75... see on 40 aastat vist jah.

AJ: Aga siis juba enne seda oli teil mõisahuvi või oli see puhas juhus?

UA: Eee! Eks see oli eem... eks see tuli kuidagi! Ma ei teagi, kust see tuli! Et see tuli lihtsalt, võibolla, et sellepärast, et tollal oli nagu arhitektuuris üldse midagi raske ära teha, sest põhiliselt oli paneelehitus, et kui sa paneelehituse peale ei sattunud, siis saadeti sind... noh paljud minu grupivennad saadeti kuhugile Narva või Kohtla-Järvele või Võrru või Valka. Mina olin kooli lõpetades juba abielus ja... ja... ja laps oli ja loomulikult ma ei tahtnud, et mind kuhugile saadetakse. See oli võibolla üks selline maine põhjus, miks otsisid... ja mul sõber töötas Restaureerimisvalitsuses, Jüri Renter, tema oli juba paar suve käinud seal praktilal ja tal oli nagu nihukene, et temaga ikka suhtlesid koguaeg ja läbi tema tööde ja asjade see huvi tekkis ja diplomitöögi oli ühe vanalinna kvartali regenereerimine, et see oli põnev töö. Allan Murdmaa oli juhendaja, et... Allan oli kaa selline, et tema ei käskinud ega keelanud, ütles, et tee mis tahad! Et kui tahad nihukest retrokat teha, et tee, et mis temal selle vastu! Ja siis sealt see tuli ja üks kursusetöö oli ka väga huvitav. Me tegime... meil oli sihukene konkurss, et tollal oli

Noorsooteater, kes juba maiustas juba selle vanalinnas oleva maja peale. Ja siis nad tegid ühe... ühe sellise konkursi. Ma ei mäleta, 4. kursusel vist, kui pool kursust tegi vanalinna seda nende teatrit ja pool kursust tegi, ma ei mäleta kellega, Mart Pordiga või kellegiga, tegi uut elamurajooni kuhugile. Et me siis sokutasime seda vanalinna asja tegema ja see oli selline hästi kihvt töö. Sai roomatud mööda vana maja pööninguid ja pildistatud... ja keldrites ja... need on vist nagu sellised punktid, kust hakkas see tunne tekkima ja mõte liikuma, et võiks seda vana asja teha ja siis ma tahtsingi minna tööle muidugi Tallinnasse aga Restaureerimisvalitsuses oli tol ajal juhatajaks üks mees, kes ütles, et ei, neil ei ole praegu kohta, et eem... aga võibolla hiljem aga, et siin on üks teise osakonna juhataja, et võibolla temal on vaja. Ja see oligi kolmanda osakonna juhataja, sihukene noor ja energiline insener ja ütles, et ei, mis, muidugi võtame! Ja siis esimene töö oli vahva, siis selgus, et tööd ikka väga ei ole kohe niimoodi. Siis oli seal üks tore arhitekt Ervin-Johan Sedman, kes ütles, et noh, ma tean su isa ja ma tean, et sa oksad puutööd teha ja, et tee meile vineerist kastid, kus on hea jooniseid hoida, et üks kuu aega, tee kodus ära ja ongi sinu esimene palk! Jumal (*naerab*)! Läksid koju ja tegidki kuuajaga kaks kasti vist, ma ei mäleta palju ma viitsisin teha. Et vat nii oli see... ja siis tulidki, et ahhaa, esimene objekt tuli mingi augusti kuu sees või septembris, et nüüd läheme Palmsesse ja hästi vahvad tööd, noh nihuke mõnus seltskond oli. Et kõik olid nagu nihukesed noored ja algajad. Ega see Rahvuspark Lahemaale tekkis ka 71, nii, et just oli tekkinud ja niimoodi... noored Ants Hein ja Juhan Maiste kammisid seal ringi ja joodi veini ja mõõdeti salliga maja kui oli lint koju jäänud (*naerab*). Mis iganes jah... et nii see algas! Nii see algas ja ei tekkinud kordagi seda tunnet, et tahaks mõnda teise osakonda. Tol ajal oli ju Tallinna osakond ja siis oli väikelinnade osakond ja siis oli see mõisate osakond. Tegelikult oli ta maa-arhitektuuri osakond aga põhiliselt olidki mõisad, sest igal kolhoosil oli oma mõis. Igal mõisal olid omad lagununud hooned ja olid oma peahooned ja olid omad probleemid. Ja niimoodi nad riburadapidi tulid. No kui noored vänged mehed EKE-projektis projekteerisid uusi kolhoosikeskuseid, siis meie nokitsesime vaikselt vanade majade kallal. See oli... see oli nihukene päris eee... päris vahva, et maal oli seda sebumist jube palju! Ja... ja inimesi oli maal ka hästi palju! Kõik need mõisakoolid ja kus aga kool mõisas, ega nad kõik olid suht kehvades oludes. Et igal pool oli vaja midagi teha. Ja... ja... nii need... noh tol ajal olid rajoonid ja rajoonide täitevkomiteed, kes leidsid nendele koolidele raha siis või oli kolhoosil lausa mõisakompleks, kuhu tal ka mõnesse hoonesse tekkis tahtmine oo, et siin seda kooli arendada või teha suuremaks või teha mingeid juurdehitusi või värke, et... seal olid igapool nihukesed isenüansid. Siis olid suured nii-öelda vabaõhumuuseumid, et üks oligi Vabaõhumuuseum ja teine oli... oli Koguva küla. Nende hoonete mõõtmised ja projektide tegemised käisid kaa kuidagi niimoodi, et kui parasjagu mõisa

töös ei olnud, siis oli see mingi küla ja kui küla ei olnud, siis oli mingi linnus ja kui linnust ei olnud, siis tuli mingi veski. Et noh see... see ampluaa, millega on tegeletud, et on päris noh... igast nurgast! Et ei olnud... mõni aasta ei olnud tõenäoliselt ühtegi mõisa! Et ka neid aastaid oli! Aga midagi ikka oli ka koguaeg, nii, et sai tehtud paljudele mõisatele nagu selliseid... noh... kuidas see nimi oligi... kasutamisetepanekuid! Et noh... oli mõis, oli 20 hoonet ja siis joonistasid asendiplaani, mõõtsid need kõik ülesse ja siis sai igasse hoonesse mingi funktsioon sisse pandud. Et nii on Vihulale tehtud konseptsioon, Palmsele, Sagadile, Kolgale, noh paljudele-paljudele... Väätsale, Heimtalile. Noh, tol ajal hinnati seda, et see asi ei hakkaks mitte nii pihta, et teed ühe maja ära ja siis hakkad vaatama, et nööbi ümber ülikonda. Et siis mõeldi natukene ikka nagu eee... et mis seal üldse võiks olla. Ja siis olid ajaloolased, noh Ants ja Juhan, Epp Kangilaski, Marta Männisalu, neid oli mingi neli, viis ajaloolast, kes kaa tegid. Neil oli siis ajalooline õiend, et sa said värskelt kirjutatud ajaloolise õiendi ja siis hakkasid oma kontseptsiooni sinna tegema ja siis koguaeg ajaloolasega konsulteerisid, et noh ega sul oli kindel töö... kindel kuupalk oli ja sul oli nagu aega küll ja küll... vahepeal mängisid malet, kabet ja vürfleid ja siis jälle tagid tööd, et see töötegemine oli selline suhteliselt pingevaba. Noh, eks see oli igal alal, et ei rabatud niimoodi veri ninast välja. Jah.

AJ: Aga kui ma lähen pörandate teema juurde, siis mind huvitaks esimese asjana see, et kui te hakkate lahendama mingisugust objekti, et mis positsioonile pörandad ülejäänud interjöörielementide hierarhias tõusevad Teie jaoks? Või mis järgus Te hakkate neid lahendama?

UA: Mmm... vat see on nagu ikka, et millest maja koosneb. Et... et maja koosneb vundamendist ja pörandast ja siis on... sinna peale toetavad siis seinad ja siis tulevad vahelaed ja, et tegelikult on muidugi pörand äärmiselt oluline, absoluutselt esimene asi, eriti konstruktiivselt kui... noh see sama värk, et kui sa ka lähed kas suitsutaresse, et esimene asi on, et sa näed seda paekiviplaatidest pörandat, mis on rehealuses ja rehetoas tavaliselt ja siis vaatad kambrite poole ja siis on juba laudpörandad ja, et noh... ja sellest hakkabki maja hind tegelikult pihta. Kui need on läbi, kui neid pole kui... kui selle asemel on mingi pragunenud betoon või... või lausa nii, et astud majja ja vajud läbi, et ka seda on olnud. Ei kõik... et kõik nihukesed läbivajumised ju toimuvad läbi pörandad. Harva kui sul sein niimoodi potsti ära kukub... ikka pörand ja see on hästi oluline, see on eem... see on nagu kohe alguses vaja selgeks teha, et mis seis pörandatega on ja... ja teine kord ei ole mingi katastroof... selle sama Heimtali mõisaga oli nii, et pörandad servad, kust kivist välissein puutub pörandaga kokku, et seal oli jube palju kohti mädad. Et võtsime ühe koha pealt need lahti ja selguski, et tala otsad on igal pool mädad, et sinna oli siis

võimalik panna... teha kanalid, et vahetada need talad välja ja teha kanalid... talad ja siis uus laudpõrand ainult ruumi välisseintesse saali osas. Et ega midagi hullu ei ole kui see põrand sealt kuskilt läbi on. Et selles mõttes on põrand hästi oluline... põrand on ikka ju see, mille peal hakkab kogu elu käima ja seda ei tasu kaa karta kui põrand on viltu, et ega sul tool ei hakka jooksma seal. Kui sa pinksipalli paned... kõige parem kontroll on pinksipall. Hoia pinksipalli taskus, kui sa tahad näha, kas põrand on nii või on nii, siis see pinksipall hakkab kohe jooksma! Ja jookseb päris suure hooga! Et... aga see ei ole mingi õnnetus! Enamus majade põrandaid on kaldus, ainult, et kivihoonetes on nad horisontaalselt. Aga muidu on nad ikka natukene kaldus! See on vahva ja kirikutes on tihtipeale, mereäärsetes kirikutes, seda ma olen alles nüüd teada saanud ja kogunud, et mereäärsed kirikud, kus oli oht, et nii-öelda meri võib lainega sisse lüüa sinna, et kiriku põrand on nii kaldus, et noh on tunne, et oot-oot-oot! Ma ei püsi püsti (*naerab*)! Et noh... selles mõttes ei ole midagi hullu! Aga põrandad on tähtsad ja kui sa lähed ka kuskile khm.... kuskile maailma keskuses mõnda uhkesse kirikusse, et ega siis eee... Rooma Peetri kirikus on kõik ilus... alates põrandast kuni mingi... mingi akna ja risti otsani, et kujundasid ikka nii head mehed tähtsaid hooneid, noh kus oli võrdselt tähtis iga detail. Et akna käepide ja põranda parkett või... või kivimuster, et need olid ikka olulised. Mis siis, et mingi mood tuli ja kattis kogu põranda vaipadega! Et see on pigem nihukene asi, mida võid alati välja visata nagu piltigi. Aga põrand oli ja jäi tihtipeale. Rumalad on need inimesed, kes esimene asi: „Oi kui külm põrand! Ma pean uue põranda panema!“ No ei pane! Esiteks kui palju sa kulutad raha selle peale ja see põranda soojustamine on nii ja naa. Tiit Masso ütleb, et see on jama, et põranda soojustamine ongi nii, et paned vaiba ja paned sokid jalga! Olulised on lagi ja aknad ja seinad, et sealt läheb kõik soe minema. Et selles mõttes jah... ei tasu selle põranda pärast muretseda kui ta on lihtsalt kaldu või natukene ütlemega lagunenu, et... et ilusad on minu meelest põrandad, kus kaks lauda on vanad ja ülejäänud on uus. Või vastupidi. Kaks lauda uut ja ülejäänud vana. Et väga lahe! Jah... ja noh tänapäeval on neid ka igasuguseid tehnilisi lahendusi nii palju tulnud, et sa võid natuke katkise laudpõranda täiesti alles jätta ja panna peale sinna midagi ja panna need soojustuskihid, las see laud olla seal all, et noh kõige viimane asi, et hakata kõike välja vahetama kui seal mädanikku või midagi ei ole, et siis las olla! Küll on kirikutes tihtipeale see probleem, et kuna kirikutel on laudpõrandad ja ümber kiriku on maapind tõusnud ja siis sealt hakkab niiskus valguma põranda alla ja siis kui sinna läheb mingisugune mädanik või seen sisse, et noh, siis on tavaliselt lõpp. Et siis ei ole seal enam mõtet... siis on välja ja põrandaküte ja uus kiviplaat, et noh. Niimoodi on ka palju tehtud Eestis. Paraku meie kliima on selline, et kirikud on kütmata, kirikutes käib vähe inimesi. See niiskus läheb lihtsalt sinna sisse. Iga maakirik, mida köetakse ükskord kuus, et noh see... ja tal on laudpõrand, siis

see on määratud hävimisele! Seal ei ole midagi teha! Kunagi oli see kirik rahvast täis ja teda köeti iga nädalavahetus, et siis see rõskus püsis selle välisseina taga! Et selles mõttes on jah erineva tähtsuse ja tähendusega pörandad aga pörand on ikka A ja O. Kuigi arhitekt tihtipeale ei mõtlegi pörandale, et tema jaoks on rohkem oluline see, et see fassaad oleks vägev ja, et seal oleks vormi ja värvi. Ja siis pörandale ei jaksata muud panna lihtsalt kui üks keraamiline plaat Itaaliast kõige odavam! Sellest on nagu kahju!

AJ: Olgu aga kui näiteks hakata taastama üht ajaloolist ruumi, kus ei ole teavet, milline see ruum algupäraselt, originaalselt on olnud, et kuidas Te olete sellises situatsioonis olukorrale lähenenud?

UA: Ma arvan, et siis on primaarne nagu funktsioon, et kui ma väga ei... väga ei pea muretsema sellepärast, et eee... et noh... et... et midagi olulist ruumis kaotsi läheb kui ma teen puupörandale asemel kivipörandale või vastupidi, et siis ma lähtun nagu funktsioonist. Et tihtipeale on ju olnud ka mõisates nii, et sisse minnes on fuajee olnud mingisugune noh... erinevatel aegadel olnud kiviparketti, on olnud mingit keraamikat, on olnud tsementkivi, et need lahendused on olnud väga erinevad. Aga on olnud ka puitu. Et noh, et puit oli kindlasti õige kui see mõis oli ühe pere käes ja seal oli koristaja ja seal nagu hooldati ja vaadati, et märja jalaga ei tule, et... et tänapäeval kui tuleb hommikul eks ole 50 last sisse, siis sinna ei ole mõtet seda puitpörandat väga hoida ja kui ta on veel lagunenuks ja... või... või teha puitu, siis ma ikka pigem paneks sinna sellise küttega kivi. Sinna alla saab veel panna siis kütte ja on lihtsalt hooldatav ja selline funktsionaalne ja mõnus, et noh... aga samas jälle kui ma jõuan juba järgmisele korrusele ja seal on mingi puitpörand ja... ja see puitpörand on kehva, et seal on, sa näed, et kuskil on lõket tehtud ja... ja on sihuke põlenud koht või on pörandalaudade vahel nihukesed praod, et pliiaats kukub sinna, siis minumeest tasub seda nagu hoida. Ei ole häda midagi kui seal kümne pliiaatsi asemel on äkki kaksteist (*naerab*). Kah asi! Et need on küll vahvad kui need pörandalaud kääksuvad ja kiiksuvad natukene, et... et... noh seda on raske alati teha kooli juhtkonnale selgeks, ütleme majavaldatale. Majavaldata mõtleb ikka sellepeale, et ah pagan, et ma pean seda ju koristama ja pesema ja värvima ja poonima, et eh, paneme midagi sinna peale või võtame selle vana ära ja teeme uue. Seal ma olen küll püüdnud nii-öelda oma nihukest eee... sisetunnet emm... khm... peale suruda, et ärge jamage, et on ikka ilus, et võiks olla või samamoodi mingid kulunud puittrepid või kivitrepid, et need on ju ka pörandad tegelikult. Minu jaoks on trepp element, mis ühendab kahte eri tasapinnal olevat pörandat ja kui tal on ajahamba armid näos või ta on niimoodi kulunud, et päris ei vasta mingile tervisekaitse nõudele, et noh, saab ikka mingi kompromissi tehtud ja kas siis vahetada need astmed ära, mis

on kulunud või on katki ja püüda teda ikka hoida. Samamoodi kui sul on ilus keraamilistest plaatidest põrand ja keegi on seal sinna sisse midagi pannud või löönud või ära hävitanud neid plaate... niipalju kui võimalik, võiks hoida ikka! Mis siis kui see põrand on kahest erimaterjalist kui üks on väärtuslik, ilus ja hästi säilinud, et ma olen ometi niipalju võimeline valima sinna kõrvale, et nad omavahel kokku klapiks. Isegi puit ja kivi sobivad omavahel suurepäraselt kokku. Eriti kui need ruumifunktsioonis toetavad teineteist, et noh, miks mitte! Et.. et jah! Tänapäeval on ka need kaitsevahendid niivõrd head, et puitpõrandaid on võimalik õlitada ja vahatada, nii, et võid sinna ketšupi peale keerata, midagi ei juhtu! Et... ja... ja hästi heakvaliteediline ja hästi hooldatud puitpõrand võib olla ka fuajees. Kõik sõltub sellest, et mis see maksab. Tegelikult hind hakkab domineerima, et see sama minu odav keraamiline plaat (*osutab toa põrandale*) on kümme eurot ruutmeeter või sinna kanti aga kui ma selle ruutmeetri nüüd tammeparketti tahan üks ole, siis on see sada ja rohkem, kolmsada. Paraku on see hinnas kinni, funktsioonis kinni aga ta on oluline jah! Põrandat vahetada on kõige raskem. Aknaid vahetada on lups ja lage värvida ja seinu tapetseerida aga... aga põranda peal paraku käiakse ja... ja tähtis asi (*naerab*)! Tähti asi! Nii, et Nobeli preemia võib saada põrandate uurija (*naerab*)!

AJ: Huvitav jah, siimaani ei ole süstemaatiliselt sellega tegeletud, on objektipõhiselt lähenetud ja keegi ei ole niimoodi...

UA: Jah... jah... on üks ole Krista Kodres, kes on väga palju uurinud laemaalingute ja... ja...

AJ: Täpselt! Ja stuki...

UA: ... ja stukke ja asju aga, et põrandatega... no ei ole! Selles mõttes, et minu pildikogu on Sulle avatud! Et me võime pärast vaadata kui sul aega on, et ma paari asja...

AJ: Kindlasti!

UA: ... noh vaatasin lihtsalt täna hommikul ja ooo! Et ei mäleta ju! Et endalegi oli tore ja üllatus, et kui palju erinevaid põrandaid on tegelikult ikka olemas, et... ja see on huvitav, et kui majal on stiil, et siis põrandad võivad olla stiilitud.

AJ: Täpselt!

UA: ... aga õndselt ilusad! Et see on jah ei tea milles kinni! See ongi võibolla nii, et mõisates on tihtipeale sedamoodi ju olnud, et mõis on koguaeg arenenud ja on ehitatud juurde ja juurde ja keegi abiellus ja sai lapsed ja jälle tehti mingi korrus peale ja siis aeg muutus ja siis küsiti,

et oo, mis sa tahad, et mis me Sulle teeme põrandaks? Ja seal tuli lupsti hoopis mingi teine materjal sisse või... ja... ja tehtigi nii ja kindlasti kui seda mõisa veel vaatad ajalõikes niimoodi, et siis oleks ka see huvitav, et ahhaa, et algne fuajee, et seal on võibolla kõige vanem põrand ja ülejäänud põrandad lähevad koguaeg uuemaks. Ma ei tea, igasugust... oma uuringus võib püstitada hüpoteesi ja jõuda ka vastupidisele tulemusele. Ei olnud nii (*naerab*)... aga Sa oled asja nagu läbi käinud ja mõtestanud selle ja nii nagu öeldakse, et ka negatiivne tulemus on hea tulemus. Jah...

AJ: Ma just jõudsin oma kirjutamises nii kaugele, et ma sain esialgse teksti Eesti mõisate puitpõrandatest ära kirjutatud ja kui ma algusest hakkasin selle teemaga tegelema, siis mul tuli kohe see pealkiri „Eesti mõisate puitpõrandad: stiililine ülevaade ja restaureerimisproblemaatika“. Ja ma kirjutasin selle ära ja mõtlesin, et issand, et see stiil on nii suhteline termin, et see ei joonistu nii välja... et näiteks historitsismiajastu puitpõrandad, Sa ei... kui Sa ei teaks, et need on sellel ajal ehitatud, siis sa ei oskaks seda kokku panna. See on päris põnev!

UA: Põrandad sõltuvad eem... noh... kuidas seda öelda... põrandad sõltuvad hoopis isiklikumatest asjadest. Tihtipeale võis ka üks põrand hukka minna ainuüksi ainult sellepärast, et küünal kukkus sinna peale... see läheb jube kergelt... mul endal all on parketil üks nihukene näide olemas, no õnneks pisikene aga see juhtub viie minutiga eks ole ja... ja ajal kui olidki ainult küünlad ja see küünal võis minna väga erinevatel põhjustel niimoodi ja vaadati, et põrand on untsus eks ole. Ja läkski kütteks see põrand, et ja... ja... ja tuli mingil ajal, mis ei ole seotud mingi stiilikriitikaga, tuli hoopis teistsugune põrand mängu. Nii, et selles mõttes on põrand huvitav, et ta on nagu väga ohtlik element. Noh, samamoodi on ahjude juures kui tihti Sa näed ahju ees on põlenud kohad, et noh see plekk oli liiga väike eks ole, võibolla seda plekki ei jõutud panna. Mis iganes. Aknad... aken jäi lahti seal ja sadas öö läbi vihma sisse ja parkettpõrand oli kõõga! Ei olnudki midagi teha (*naerab*)! Et noh, ma arvan, et need on kõik asjad, millele võiks sellises põhjalikumas töös nagu tähelepanu pöörata! Et see on nagu huvitav! Või ka need samad suured lühtrid olid küünaldega eks ole, et kindlasti on seal all võimalik tõestada, et seal oli koht, kus põrand hävis väga kergesti. Aga see oli ka koht, kuhu tehti ka kõige ilusamad põrandad, sest see oli nagu selle saali ruumi tšenter. Et sealt hakkas kõik hargnema, noh kogu kompositsioon oli ju ehitatud selle lühtri all oleva põranda peale välja... jah.

AJ: Aga... nüüd on nii raske sellist asja küsida aga kas Te olete mõisate puitpõrandaid kavandanud ka teatud ajastutele omastest kriteeriumidest lähtuvalt... ütleme siis stiilikriitilistest tingimustest lähtuvalt? Näiteks ei ole mingit parketti säilinud aga mõis on ehitatud 19. sajandi teisel poolel, et Te teeksite sinna midagi sellist, mis võis olla või see ei kuulu Teie praktikasse?

UA: Eem... ma arvan, et ikka! Et... et üks esimesi mõisu, mis me tegime ka... noh... mul olid nii head õpetajad, et... et tänu nendele ka need kogemused tulid, et me tegime Leila Pärtelpojaga Saku mõisa ja seal olid kõik põrandad ära hävinud ja laed olid koledad ja ära hävinud ja seal sai siis küll tehtud, et stiilikriitiliselt otsisime, ma arvan, et üks raamat oli see sama raamat, mis Vahur enda kätte võttis. Ma arvan, et Sa oled näinud seda?

AJ: Jah! Olen näinud!

UA: Et kuskilt sealt ma leidsin selle põranda lahenduse ja sealt kasvas välja ka see lae lahendus ja mõis oli ehitatud sel aastal ja need sobisid kokku ja Leila ütles kaa, et õige, teeme nii! Ja sai tehtud! Aga teisalt ma olen ka seda meelt, et eem... et eee... kui... noh... kui ma näen, et kui on mingi ilus põrand säilinud, et ma ei raatsi seda kunagi välja visata! Lihtsalt ainuüksi sellepärast, et teha õige ajastutruu põrand, et noh... nagu Sa ise ütled, et neid asju... need ei kattu eks ole alati, seda on nii raske paika panna. See stiili... stiilikrititsism on ilus sõna ja seda kasutavad jube paljud ajaloolased aga ma arvan, et mina arhitekti ja kasutajana... ei ole see mulle nii... ma... ma pigem jah... küsin tellijalt, küsin lapselt, küsin kooli direktorilt, kellelt iganes, et mis põrand Sulle meeldib ja, et mida Sa tahaksid? Teeksin selle järgi. Et noh... see on see sama, et mis on moes, kas kitsad püksid või laiad püksid. Et see muutub tänapäeva arhitektuuris nii ruttu ja isegi vahva on kui üks püksisäär on lai ja teine on kitsas (*naerab*). Et oledki kohe moelehel lupsti! Ei... minu meelest ei ole see tähtis... ma lähen panen all oma ahju siibri kinni!

AJ: Jah! Selge!

UA: Ma tulen kohe tagasi!

AJ: Aga kui rääkida sellest stiilikriitikast ja kui hakatakse restaureerima ajaloolist interjööri ja hakatakse just põrandatega tegelema ja kui ei ole eelnevalt uuritud, mis põrandad on mingil ajastul moes, et mida seatakse siis eeskujuks? Et kas hakatakse seda teavet otsima kuskilt raamatutest või kust tuleb see teadmine, et nii võiks nüüd teha?

UA: Mmm... noh, ma arvan, et see on nii ja naa, et ehh... üks on... üks on oma kogemus. Eks ma usun, et ma olen umbes pooled mõisad Eestis läbi käinud neljakümne aasta jooksul aga... aga sealt sai talletatud ja on meeles, et ahhaa, ma olen niisugust asja näinud ja seal oli nii ja

seal oli naa ja, et see põrand peab kindlasti olema nagu uus või see on vana või... et seda tajud niimoodi mingite meeltega juba ära. Teine asi on see, et noh ikka nagu noh see sama asi, et lähed ja hüppad, et siis sa saad nagu kontrollida seda, et mis tehnilises seisus ta on. See on jube oluline, et sa pead nagu talle sellist... nagu hetkekoormust avaldama ja... ja nägema, kas seal on midagi korrast ära. Eriti kui on puittalad. Et sa võid kõndida terve maja läbi ja kui Sa niimoodi ei tee, siis Sul võib pärast... noh... kuul pähe, eks ole! Et kõik oli mäda hoopis ja Sa ütlesid, et ohh kui hea maja ja kõik on korras. See on jube oluline! Aga... aga muud asjad noh, et... ma... ma küll ei... ei... ei arva, et oleks kunagi suutnud niimoodi alguses kohe stiilikriitiliselt hakata analüüsima põrandaid. Et... et ma... ja... ja... kui sa tavaliselt lähed esimest korda objektile, on ideaalne juhus, kui Sul on kaasas inventariseerimisplaan. Siis mina olen sinna inventariseerimisplaanile püüdnud ära märkida, seda tavaliselt ei jõua esimene kord aga võibolla juba kolmandal või teisel korral, et ma märgin ära, mis põrandatüüp on ja kumba pidi on laudad või kui on väga laiad või on ilusad laudad, et siis panen mingi märke, et vat, et laud... ja see annab Sulle juba info selle kohta, et mis pidi on põrandataalad eks ole. Või kui seal on parkett või on kivipõrand või ka keldrites esimestel korrustel on tihtipeale niimoodi, et... et emm... on kivipõrandad ja on puitpõrandad ja tavaliselt juba ülevalpool on, siis hakkab see mäng, et kas on parkett või laud, kumba pidi on laud, kas on lai laud, kas on värvitud laud, et noh... niisugused nüansid! Ja... ja absoluutselt vahva oleks kui oleks selline tabel, väga lühikene, üks niiöelda A4, kus ongi ruumi number ja põrandataal tüüp. Et noh, et ma arvan, et neid on tehtud ja kasutatud kaa, et ega see siis mingi jalgratta leiutamine ei ole päris aga... aga seda kuidagi ei jõua ja ma ei usugi, et see nii väga oluline on, et ikka see nagu koorub töö käigus lõpuks välja, et ahhaa, siis sa teed oma põrandate tabeli ja siis kui sul on veel küsimusi, et siis sa lähed veel kohale ja tegeledki ainult ühe päeva põrandatega. Märgid ära, et vat, et seda põrandat tuleb tõesti hoida ja seda ei tule ja siis... väga hea on kui juba mingid tööd käivad, midagi lammutatakse, töömehed on seal ja ütled, et vaadake, et see põrand on siit katki ja võtame selle lahti ja siis me näeme täpselt ära, mis seal all on. See on ka asi, mida tegelikult kui sa ei tee, siis Murphy seadus, et pärast kahetsed! Ja kui sa teed, siis ega sa alati ei saa mingit tulemust eks ole. Et aga seda võiks suure mõisa või mingi tähtsa maja puhul teha, et kuskilt võtta põrand lahti, kus on nihukene kahtlus, et äkki on mädad talad või on äkki... eriti kui sa näed, et midagi on vajunud, või... või õõtsub, vot nihukesed asjad, siis on kindel, et seal on mingi viga. Et reeglina neid kordi, kus on valesti projekteeritud või, et see kogemus oli nii rumal, et tehtigi õõtsuvad põrandad, et see on rohkem 20. sajandi viimase veerandi lugu. Et ikka ehitajad, insenerid ja arhitektid olid nii targad mehed, et selliseid apsakaid ei teinud. Ja no ikka see sama asi, et põrand... põrandataal puhul on raske rääkida ja nende stiilist... jah, vat see

stiilikriitika on nii ja naa. See on paljudes asjades kinni ja ka vanasti oli paljudes... noh... see sama vannituba eks ole, et vannitoal on tänapäeval tehakse puitpõrandad, mitte mingit küsimust ei ole. Põrand on õlitatud ja kõik torud on ilusti paika pandud. Puitpõrand oli ka vanasti vannitoas ja vanni tehti ka magamistoa nurgas ja lihtsalt tassiti vann kannudega täis ja, et see keraamiline plaat, kas keraamiline plaat või puit või parkett, et seal on ikka raha ja funktsioon. Raha ja funktsioon, et ma arvan, et seda stiilikriitikat on kergem rääkida maalingute ja interjöörikujuanduse puhul. Kuigi kui sa leiad ja oskad leida need jooned ja siduvad ja eristavad asjad, mis on nii, et võid panna keskaja ja renessanssi, baroki ja klassitsismi ja juugendi ja kõik ja, et ongi nii, et need põrandad levisid seal ja need seal, ma usun, et see on mõistlik aga alati on erandeid. Ja kunagi ei ole inimene eksimatu, et ma nüüd oskan öelda, et laia lauaga põrand on ilmtingimata sellest sajandist. See võib olla veel vanem, see võib olla noorem, et seal sa pead teadma juba, et kuidas see laud kinni löödi, milline oli soone laius, milline oli laua paksus. Igast niisugusest nüansist tegelikult sa saadki teada jälle ühe teadmise. Aga noh see võtab jubedalt aega! Muidugi ühest põrandast võib kirjutada romaani (*naerab*)! Sest iga põranda peal on omad jäljed ja kui sa... kui sa oled Andrus Kivirähk, siis selle jälje järgi võid kirjutada kaks raamatut lastele ja kaks täiskasvanutele ja siis teha ka näidendi (*naerab*). Vabandust! Ma läksin kuidagi...

AJ: Ei see on väga kujundlik, nii lähenetakse asjadele! Aga kui tulla nende restaureerimisprojektide juurde, siis kas uute põrandate spetsifikatsioonid ja mustrijoonised tuleb seal tavaliselt ka esitada või milline on see hea tava? Ma olen teinud arhiivis sellist väikest uurimistööd ja ma olen avastanud, et tihtipeale ei pruugi need parketijoonised olla projektide koosseisus, et kas see on nõue, et see tuleb esitada või... või kuidas?

UA: Eehh... Ma ei... ma arvan, et see on siiski nõue! Tähendab, et kui ma hakkam mingit ehitusnormi vaatama, siis kindlasti on seal... sealt tuleb välja see, et tuleb anda ristlõige ja kui on mingisugune vorm ja muster, siis loomulikult. Ja mina olen püüdnud ka anda lausa sinnamaale välja, et joonistad teinekord plaat haaval selle põranda välja, et miks mitte jah! Aga... aga... aga tihti on ka nii, et see on kõik kuidagi nii kiire, et sa ei jõua. Ja sellest on muidugi kahju! Aga küll peaks olema antud mingisugune, et vat laua laius on see ja paksus on see, sest need on ka konstruktiivsed asjad eks ole ja sellest sõltub eelkõige hind ja see, et kas see puit on sul tamm, kuusk või kask või... või midagi muud, et sellest sõltub jälle hind. Ja see, mis... mis kvaliteedis ta on, mis klass ta on... et need on nagu hästi olulised, et kui sul seal on viga, siis... mul siin ühe mõisa peal oli... pool aastat jahusid ehitaja ja tellija, et mis arhitekt kirjutas, et mis te ostsite, kust te ostsite, kus on sertifikaat. Neid ei rahuldanud põrandalauas

olevate okste muster. Neid oksa oli liiga palju ja mina ütlesin, et see on ju ilus! See on nii ilus, et... ja nad olidki nii, et iga põrand... et iga laud on nii, et on teisega sarnane. Ja kui sul on seal ilusad oksad ja siis nagu tuleb termin „ilu“, siis on igal ühel oma...

AJ: Arvamus?

UA: Jah. Et... et see on noh see on asi mida pean oskama delikaatselt vältida aga ilma selleta ei olegi ilu! Et noh kellegi ilumeel peab ühe objekti puhul domineerima jääma. Et nii ei saa, et mulle istub vallavanem pähe ja ütleb, et see on kõlbmatu, et see tuleb üles võtta! Noh ei, siis kergitan mina kaabut. Nii ei ole võimalik koostööd teha! Aga muidugi, on see oht, et... et... et kui sa lased... kui sa ütled ehitajale, et jah, et võtame selle esimese sordi laua, et seal on vahvad oksad, siis on see ohtlik, siis võib olla nii, et neid oksa on nii palju, et mõni tuleb lupsti välja ja... ja sa ei ole kunagi kindel, et ehitajal ja põrandamaterjali müüjal ei või olla diili. Et tal on sertifikaat olemas selle kvaliteediklassiga põrandalauale aga tegelikult talle anti kehvem. Sertifikaat kirjutati välja parema peale, ongi kõik! Niimoodi tekivadki kohtumenetlused a la Edgar Savisaar. Et noh (*naerab*)... paraku on elu hästi karm mõne koha pealt ja... ja kui sa siis sattud sellisesse seltskonda, kes istub ehitusnõupidamisel, ma sõidan Viljandisse Heimtali kolm tundi ja siis nad jahuvad kaks tundi sel teemal, et milline see laud oli ja milline pidi olema ja, et mis arhitekt kirjutas ja, et see on nihukene ruineeriv! Seda on hea kui suudad elus vältida. Et selles mõttes, mida rohkem on infot, seda parem. Teine asi on jälle see, et... et... et kui sa annad väga palju ja väga põhjaliku ja teed ise mingi näpuka, siis ollakse sinul kõri kallal (*naerab*), et noh eks sellepärast arhitektid püüavadki olla kidakeelsed ja napolisõnalised, et ka ennast kaitsta. Need vead ikka tulevad, see on paratamatu.

AJ: Aga põranda ülesvõtmiseni ei ole kuskil läinud?

UA: Ma ei tea jah... õnneks need põrandad jäid, ma arvan, et mul on nendest isegi mingid pildid olemas. Ei, põrandatega ei ole hullu olnud. Hullem on see kui sa vale mõõduga aknad joonestad ja siis tuuakse objektile ja siis pead need vale mõõduga aknad endale panema kuhugile aga, et see on nagu jah... põrandate puhul noh... võib olla ka asju, mis jälle nihukesed asjad, mis on ei teagi... siia maani ma näiteks ei tea, mis juhtus selle põrandaga... tegime Väätša mõisa. Väätša mõisa keldri põrand, kõik ilus, ühtlane, kalasabas laotud tumepruun keraamiline plaat ja see mõis oli olnud juba pool aastat vist töös ja äkki keldri põrandatest hakkasid plaadid üles tõusma. Ja niimoodi, et mingites kohtades oli... see keldri põrand oli küttega ja kõik ja... ja seal tekkis mingi jama. Ma ei tea, mis jama see oli, et on kaks versiooni. Et kas seal oli mingi hirmus pidu ja kallati ämbriga vett maha või tegi see koristaja, koristas purjus peaga ja valas vett maha.

See vesi imbus sealt kuskilt alla ja siis lõi lahti. Et ma ei tea aga nihukeseid noh... kahe ruutmeetri suurused ebamäärased lapid lõi äkki keldris lahti ja... ja need olidki ainult nende kohtade peal. Need ei olnud seotud ei torustike või, et nad oleksid akna all olnud, et selline salapärane asi. Aga õnneks oli seal hea ehitaja ja hea tellija ja nad ütlesid, et see on loodusjõud. Et ei ole midagi teha. Ei hakatud seda loopima nagu kuuma kartulit sülest sülle, et kes nüüd süüdi on ja kes peab maksma. Jah. Neid asju võib ikka ette tulla, midagi ei ole teha. Ja hull on ka see kui sa tõesti mõne kõikuva põrandatala jätab sisse ja pärast see põrand koguaeg kõigub. Ja siis pead küll mõtlema, et hea oleks, kui nad raamatukappi sinna ei paneks või midagi (*naerab*). Aga noh, need on rohkem nihukesed vahest arhitekti unenäod, kus reaalsus ja uni põimuvad ja tegelikult ei olnudki häda midagi.

AJ: Aga kuidas Teie-poolseid lahendusi on üldse vastuvõetud? Kas olete mingisugust tagasisidet saanud just põrandate suhtes?

UA: Eee... khm... noh... mmm... ma arvan, et nende põrandatega on kuidagi läinud, et pigem on eee... oldud rahul, kuigi vahest on olnud nii, et ei, me ei tea ja niimoodi... siis kui sa suudad ikka joonistada, siis on väga oluline see, et sa teed kavandid ja nihukesele suurele lehele kohe joonistad kõik arvutiga ja värvid ära ja siis näitad, et vaadake, et nihukene asi ja siis tuleb, et hea küll, teeme ära! Ja siis kui pärast kenasti välja tuleb, siis on endal hea meel ja kõigil hea meel. Ja paljus sõltub ka sellest samast paigaldajast, et noh värvida on kõige lihtsam aga kui sul on parketi panemine ja kui sa ei leia seda viite meest, siis ära parem panegi parketti. Et oota siis, et ega siis lapsed võivad ka käia alusajal peal. Et eee... noh, et jah... et peab olema kannatlik et nende põrandatega samamoodi. Kui head materjali... kui näed, et on kehv materjal, siis ära lase ka teha, kui on teada, et mees teeb esimest korda põrandat, siis tuleb ka väga ettevaatlik olla ja kuidagi paluda nii, et teeme... noh alati on võimalik, et teeme pool põrandat ära ja siis vaatame, kas tuleb välja. Põrandatega on samamoodi nagu värvilahendustegagi, ega sa ei ole ka alati võimeline seda õiget tooni panema. Teeme meeter korda meetrise lapi ja vaatame ära ja siis otsustame, kas natukene sinakamat või punakamat, et... et niimoodi peab olema jah tihti peale kannatlik ja eks see on ka asi, mis on hea sisekujundusprojekti sisse kirjutada alati, et... et materjalid peavad nendele ja nendele asjadele vastama, ta peab olema kvaliteetne ja enne tööde teostamist teha proovilapp ja siis kutsuda vaatama need ja need tegelased. Et see on peaaegu alati mõistlik. Kasvõi selleks, et koostöö läheks hästi. Kõigil meeldib ju otsustada, on see siis vallavanem või kooli direktor või, et noh on piir muidugi, kuhu maani enam ei saa. See sama ilu piir. Parem otsustavad need, kelle käes on rahakott ja kes teavad, mis seal ruumis toimuma hakkab. Ilumeele järgi otsustajad võiksid küll arhitekti ja sisekujundaja roll olla. Jah,

eks neid ilusaid põrandaid on siin peaaegu, et igal pool. Kui me nüüd neid paari objekti vaatame, siis sa ütled, kas Sa tahaksid saada nendest pilte, võin Sulle teha lihtsalt ühe plaadi aga seda ma ei Sulle täna ega homme, et seda teen pikema ajapeale.

AJ: Aga kes on tavaliselt põrandate paigaldamise ja restaureerimisega seotud? Kas need on kohalikud Eesti firmad või on seda tööjõudu on ka välismaalt sissetoodud? Ma tean, et Keila Joal, Keila- Joa on muidugi üldse erisugune juhtum, et seal on näiteks Venemaalt toodud.

UA: Ma olen kuulnud, et on toodud poolakaid, kui olid need Olümpia mängud aga ma ei ole kuulnud, et nüüd oleks olnud kuskil väljamaa tegijaid. Pigem on ikka nii, et Eesti head tegijad tegid väljamaal ja nüüd nad tulevad tagasi vaikselt. Et eem... ma ei tea! Mina olen alati kokku puutunud eestikeelsete meestega. Krohvi teevad venelased, maalritädid on venelased aga põrandaid teevad valdavalt eestlased. Et see on vist niisugune põlvilolemise töö, mis on eestlasele hingelähedane (*naerab*). Võibolla. Noh... see jah on nali. See on nali (*naerab*). Piip-piip! See oli nali!

AJ: See on tegelikult varem ka välja joonistunud kui ma rääkisin Nele Rohtlaga kui me kohtusime temaga Vääna mõisas. Olete teadlik?

UA: Ja... ja (*heliseb uksekell*). Nüüd on mul ühed töömehed, ma lähen viieks minutiks...

...

58:46

AJ: Aga rääkisime sellest Vääna mõisast, et Nele Rohtla väljendas mõtet, et lisaks sellele, et ei olnud raha teha uuesti seda parketti sinna saali, et teiseks põhjuseks oli ka see, et lihtsalt ei ole parketimeistreid, kes võiks teha seda... sellist uhket põrandat. Mis Te arvate, meil oli sellest enim korraks juttu kaa, on meil üldse neid tegijaid, kes saaksid keerukama asjaga hakkama?

UA: Mina tean, et on. Minul ei ole olnud halbu tegijaid küll, et need parketid, mis on tehtud... vaata, seda ei aja nagu arhitekt. Ega ma ei tea ka neid mehi aga nad on reegilna olnud nii, et nad teevad selle asja nii lupsti ära ja nendele meeldib töötada öösel. Nendele meeldib töötada õhtul, sest see parketi panemine on nihukene asi, et sa ei saa, et keegi sealt läbi käib või... mingi hetk nad panevad ukсед kinni ja siis on rahu. Et ma ei ole väga nõus Nelega, et ei ole, ma vaatan seda, et siin peaks olema Vääna sees vist... (*sirvib raamatut „Mõisast kooliks. Eesti mõisakoolide teejuht“*).

AJ: Praegu jäi Vääna saali puhul selline lahendus, et sealt alt tuli välja lisaks sellele parketi aluslaudisele veel lai laud, mis arvatavasti võib olla selle hoone ehitusaegne. Et üpris selline kulunud ta oli. Aga, et see jäi praegu sinna...

UA: Nojah, see ei ole see ruum, eks ole (*osutab fotole, millel on Vääna mõisa rotund*)?

AJ: Jah, see on see rotund!

UA: See on rotund. Aga see... vat mina ei ole... üks imelik... Vääna mõis, ma olen seal käinud mööda sadu kordi aga ma ei ole kunagi sisse saanud! Et igavesti huvitav oleks sinna sisse saada! Jah, ma ei tea, milles see kinni on. Võibolla Tallinna ümbruses on lihtsalt raskem leida mehi, sest need, kes siin kandis elavad, need teevad rikkurite maju ja siis nad ei viitsi võibolla nagu võtta nihukesi mõisaid ette. Ma ei tea. Aga ma... jah see ei ole mul küll kunagi probleem olnud, et alati on töödejuhataja leidnud selle panija ja... jah.

AJ: Üks väike detail, mis mind väga huvitab on see, et kust kohast võetakse põrandaliistude profiilid, kui originaalliistu ei ole säilinud. Kas on olemas mingid analoogid või kuidas lahendatakse see?

UA: Mmm... see on noh eee... seal on mingisugused kogemused, et... et vat see on nüüd asi, mis on hästi stiilikrititsismiga hästi kokkuminev. Et... et umbes, et see paneel on olnud mida... ehh... seda on nii raske öelda! Ehm... tähendab, mulle tundub, et mida vanem, seda kõrgem on olnud see liist. Pärnis see ka jälle nii ei ole olnud, sellepärast, et mingil keskajal teda pandi aga ta harmoneerus koos selle paneelimaajandusega. Paneelindusega. Ja siis on ta tihtipeale olnud nii, et ta koosneb mitmest liistust. Tal on alusliist, sokliliist, vaheliist ja karniisiliist. Et ütleme, et kolme liistu süsteem on väga levinud. Ja... ja... ja tänapäeval kui ma lähen hõvelliistu, siis ma võin päris korraliku kõrgusega liistu saada, mis on imeõhukene, millel on taga see juhtme soon veel kõik ja panen paika ja Muinsuskaitse ütleb ka, et väga hea. Nii peabki olema! Tegelikult ei ole päris, et... et eee... see on keeruline asi! Ja... ja... ega mina ei oska siin midagi öelda, et... et need kogemused on kaa sellised, et sa näed ja ma võin öelda, et selline lapik lamav liist võib olla väga vana liist, et... et... et ei pea sugugi olema kõrge! Aga nüüd siin nädal tagasi kui ma istusin seal Palmse mõisas, siis vaatasin Leila Pärtelpoja tehtud ruume, siis ma äkki tajusin, et jumal, et kõikidel ruumidel olid tohutu kõrged põrandaliistud. Et juu need tehti siis nii! Ju seal kandis oli palju metsa ja tehti juba Pahlenite ajal. Neil olid saeveskid ja puidutöökojad ja kõik, et see liistumajandus on kinni selles, et kust see tuleb, et noh Saaremaal on liistud madalamad, kuna metsa on vähem, puitu on vähem. Seal olid nad kõrged ja uhked. Et see on nii ja naa. Ikka noh see sama asi kui ma põrandaid vaatan, siis ma püüan, kui ma juba

viendat korda seal ruumis, siis mul tuleb meelde, et oo, et vaatame liistud ka üle, et mis liistud on. Ilusad liistud jäävad alati kohe alguses silma aga noh igas ruumis ei jää. Ja siis leiad küll mingeid kummalisi liiste ja üks neid liiste on tohutu palju kojugi tassitud ja kuskil seal eee... töötoas neid võibolla, et on praegugi alles. See on nihukene probleem, mis kui keegi suudaks välja mõelda liistude kataloogi, et jälle paneme aastaarvud ja liistutüübid neli, viis tükki, geniaalne! Et Eestis levinud ja... ja... ja siis võib ju seda võtta ju ka nii, et see on nagu soovituslik või... või... või enamlevinud aga see on jälle, ma arvan, et see on uurimistöö, mis ei mahu doktoritöö raamidessegi ära. Ja kusjuures samas on ta jälle jube hädavajalik teha, sest, et aeg sööb nad ära. Paraku on nii, et kui... kui põrandki jääb, siis see sama asi, et põranda servad võetakse üles ja põrandaliist läheb katki. No midagi ei ole teha. Põrandaliist läheb sama kergesti katki kui põrandalaud. Et noh, see on... see on asi, mis jääb ajale jalgu. See on ka koht, kust külm tuleb majja ja tuul puhub läbi. Ega ta ei puhu keset seina, ta puhub nendest liitekohtadest ja põrandaliist on see, mille taha pannes mingit soojustusmaterjali, on tuba oluliselt võimalik soojemaks saada. Et jah. Ma ei tea (*naerab*). Vat põrandaliist on rohkem sisekujundaja küsimus. Hea vastus! Kõik (*naerab*).

AJ: Ma vaatan, et mu järgmise teemabloki moodustab laudpõrandate osa. Ajalooliselt on laudpõrandad moodustanud Eesti mõisates väga suure osakaalu. Kuivõrd levinud on laudpõrandate paigaldamine praegusel ajal mõisatesse? Tehakse seda? Leidub üldse laia lauda hetkel?

UA: Jaa. Jaa. Paljud firmad pakuvad erakordselt hea kvaliteediga laia lauda ja neil on sooned all sees ja nad on ühest tükist. Jah! Meie Eesti mets kannatab ja tehakse... ja kuskilt Venemaalt tuuakse seda seedrilauda ja sellest tehakse väga ilusaid põrandaid. See on levinud, ajaloolisele traditsioonile toetuv, ilus, lihtsalt hooldatav, kergelt paigaldatav eee... jah. Aga... aga on ka neid näiteid, kus... kus see laud on niiske ja siis peab... vat see peab projektis olema kirjutatud, et niiskussisaldus tohib olla alla kümne protsendi ja kõik ja... ja kui ma ei saa sellelt töödejuhatajalt sellist sertifikaati, siis see on jama. Siis on ta selle laua kuskilt võtnud ja ma võin eeldada, et see laud ei ole kuiv, kuigi ta välimuselt... märja ja kuiva laua vahet saab ainult siis teada, kui sa pead kuue meetri pikkus lauda tõstma üksinda, siis tunned ära, et oi-oi, see on nii raske, miks ta nii raske on. Noh, teine võimalus on, et ta on tõrvane, ka tõrvane laud on raske või oksadega (*heliseb uksekell*). Ma käin ära...

01:09:45

...

AJ: Mulle tundub, et ajalooliste laudpõrandate suhtes on teatud inimestel mingisugune eelarvamus ning neid on peetud vähemväärtuslikemaks. Ma ei tea, kas Teie olete sellise suhtumisega kokkupuutunud? Olete pidanud tõestama, et see nii ei ole?

UA: Vat... korda mulle veelkord küsimust. Äkki ma ei saanud õieti aru, mis Sa mõtled.

AJ: Mulle tundub, et laudpõrandatesse on suhtutud teatud eelarvamusega ning neid on võrreldes parkettidega peetud vähemväärtuslikeks?

UA: Jaa! Jaa! Absoluutselt! Muidugi! Muidugi! Ikka parkett on see noh... seal on väga palju põhjuseid. Tavaliselt parketi peal võid tantsida kõrgete kontsadega kingadega seal ja ei teki mingeid asju sinna kui see parkett on õieti tehtud sinna õigest materjalist. Männist puitpõrandad ja kuusepuidust põrandad, laiadest laudadest või kitsastest, vahet ei ole, sinna peale ei saa inimest lasta üldse sellise jalanõuga. See Eestimaal kasvanud puit on pehme. Midagi ei ole teha, ta on soe ja pehme, mõnus lapsele roomata ja endal käia. Aga sellise kõrge kontsaga kingaga sinna peale ei lähe. Teine asi on see, et... et muidugi on ebamugav kui sul tekivad praod eks ole. Sinna läheb tolm, mustus ja praht ja ta näeb siis kole välja, siis on see, et ikka on mõni oks aga sa ei tea kunagi, millal see oks välja hüppab eks ole, et noh, et see kvaliteet ei ole ja inimesed kindlasti, kui tal on rahakott suur, siis ka mõisa omanik, ma kujutan ette, et Keila-Joas ei ole mingit laudpõrandat. Ma arvan, et ei ole. Ma olen seal käinud aga ma nii tähelepanelikult ei vaadanud. Et mida vingem mõis, seda rohkem oli seal seda parketti. Seal oli seda raha ja laudpõrand oli ikka nagu talutare värk. Kui ma panin laudpõranda, siis ma panin ta sinna teisele korrusele oma magamistuppa aga kus oli tantsusaal ja piibusalong ja mingi muusika salong, siis sinna ma panin ikka parketi. Ja... ja see on ka ma ütlen, et see haakub ka selle funktsionaalsusega, et kindlasti, et kus ma käin toasussiga ja kus ma käin mina, minu naine ja lapsed, sinna pole mul põhjust seda parketti toppida. Lihtsalt ei ole vaja, see laud on küll hea ja ilus. Et jah, vastus jah! Et nii ongi aga noh kui sa eem... siia juurde paned veel ühe asja, et tegelikult võid laudpõrandad sa ise ka paigaldada, ei ole probleemi, selle õpid poole tunniga, see on igamehe töö, siis parketti paneb see kümme meest eks ole siin Eestis. Et selles mõttes nii materjal kaks kuni kümme korda kallim. Ja tööjõud kaa samamoodi, et parketi ruutmeeter on müstiliselt kallis. Aga ta on ka müstiliselt ilus. Et seal ei ole midagi teha, et see valik on nagu ju intarsia, see on nagu kunst. Nendest võiks teha tuhandeid, sellest võiks teha

suure näituse. Sellega võiks EXPO-le minna järgmine aasta või Veneetsiasse. Noh, Eesti põrandad! Eesti mõisa põrandad ja Veneetsia arhitektuuri biennaalil. Lähme (*naerab*)!

AJ: Ma tahan selle teemaga edasi tegeleda...

UA: See on nii vahva!

AJ: Ma olen nii üllatunud kui laiali see on läinud. Ma kuidagi pelgasin või kuidagi kartsin...

UA: Kartsid, et ei tule mahtu välja (*naerab*)?

AJ: Kusjuures jah, nii naljakas kui see ei ole. Sest, et tõesti... ma ei osanud mitte mingisuguseid hinnanguid anda. Ma otsisin ise kõik välja kõikidest mõisatest välja, kus, mis tüüpi parketti võib näiteks leida. Ma isegi ei ole jõudnud dokumenteerida, kui paljudes mõisates on säilinud laudpõrandaid aga mul on tekkinud nimekiri, et kust võib leida parketti ja millist parketti, et...

UA: Kas Sul on pildistatud ka seda parketti või joonistatud üles?

AJ: Ma tegin sellise nimekirja, et seadsime... Oliver Orro on minu juhendaja, et me seadsime 30 objekti eesmärgiks külastada ja ma külastasin 33 objekti ja siis sai tõesti ülesmõõdistatud neid asju ja ma esitan oma töö põhimahule lisaks veel sellise inventeerimisankeetide kogumiku, kus on fotomaterjal ja siis ka need mõõtmed.

UA: Mhm, see on väga asjalik! Ma arvan, et... et see tasub... ma usun, et magistritööd on ju ka võimalik raamatuna välja anda... et... et see oleks hästi tänuväärne kui see raamatuna ilmuks ja... ja kolmekümnest on muidugi vähe aga siis on hea peale panna, et see on esimene. Et „Eesti mõisate põrandad. I“ ja nii lähedki edasi. Kui on viis köidet olemas, siis võib kirjutada juba selle Nobeli (*naerab*), doktori...

AJ: Huvitav on olnud, ma olen saanud käia väga põnevates kohtades.

UA: Ma usun!

AJ: Päril keeruline oli ka see organiseerimine, sest mul endal ei ole veel autot ega juhilube, siis ma kontakteerusin kõigi nende maakonna inspektoritega ja siis ma sõitsin igasse maakonda kohale ja siis nad viisid mind edasi kohale ja väga huvitavad inimesed olid, keda ma nägin seal.

...

01:17:19

AJ: Üks küsimus veel, mis mind huvitab. Mind huvitab üks kindel parkettpõranda motiiv, mida ma olen leidnud päris paljudes mõisates. See on see keskne täht, mida on päris paljudes mõisates. Aga kui ma olen vaadanud neid ajalooliseid interjööri fotosid ja olen teadlik sellest, et mis on meie Eesti mõisates säilinud, siis ma tean, et seda tähemotiivi leiab ainult Kõltsu mõisast.

UA: Kõltsu on see siin Laulasmaal?

AJ: Täpselt, siin samas! Et kust...

UA: Et kust see tuli?

AJ: Jah, et kust see on tulnud?

UA: Ei tea (naerab)... Ei tea. See on... oot-oot aga ma arvan, et Sa siiski eksid... mina projekteerisin oma esimese põranda Sakule ka keskele selle. No seda kutsutakse tuulteroosiks. Et mul on nihukene tunne, et... aga ma võin ka valetada, et... ma ei mäleta seda ja sellest ei ole mul ka selliseid pilte kuskilt võtta, et seda peab vaatama mingist kohast. Aga ma ei tea! Ma ei tea! Ma ei ole... jah... mul ei tule isegi praegu silme ette ühtegi nendest, mis mina olen viimastel aastatel teinud.

...

01:28:58

AJ: Ma ei tea, kas Te olete kokku puutunud ka selliste põrandatega, kus on kus on näiteks mingeid meistrimärke või olete kokku puutunud mingite kurioosete põrandatega, mis ei ole laiemalt levinud?

UA: Mkm. Eee... ei. Ei, põrandate, laudade peal ma ei ole küll kunagi näinud ühtegi meistrimärki. Võibolla, et on meistrimärgid... meistrimärgid löödi kivi peale. Meistrimärgid löödi... need ei olnud meistrimärgid. Tihti peale on kiriku tornides on mingi konstruktsiooni peale kirjutatud selle puusepa pliatsiga aastaarv ja meistri nimi. Samamoodi mingite sarikate ja toolvärkide peale. Aga ei, ma ei ole põrandal näinud. Ei, vastus ei.

AJ: Kui võrrelda näiteks nõukogude perioodi praktikat ja praeguse aja restaureerimispraktikat, kas siis tulevad mingisugused erinevused esile? Et kuidas suhtuti põrandatesse näiteks tollal ja

näiteks nüüd? Kas kergemini mindi põrandate vahetamise teed või nüüd me kuni viimase võimaluseni üritame säilitada näiteks laudpõrandaid?

UA: Noh, vat siin on ka nii raske öelda, et jah või ei. Küllap see sõltub ikka rahakotist ja tellijast ja see sõltub tellija teadlikkusest ja arhitekti tähelepanelikkusest. Ma ei julgeks niisuguseid... et siis tehti nii ja siis tehti naa. See on mingi pikema perioodi lugu. See võibolla sõltub ikka rohkem sellest, et kõik asjad on nii ilusasti selle vanasõnaga kaetud ju: „Tee ükskord aga tee hästi!“ Et noh kui see põrand oli ükskord tehtud ja oli hästi tehtud, siis on okei, et siis mul ei ole... kui ma teda hoian ja kaitsen, siis ta võiks olla ka saja-aastane. Kui sa oskad seda säilitada, siis... ja näha vanuses ja paakumises ja selles ilu... ma arvan, et seda nähti siis ja nähakse nüüd. Et ei... ma ei julge siin küll niimoodi öelda, et loomulikult, et kõikide hoonete eluead ju vähenevad... sa ju näed, et kõik Olümpia-aegsed ehitised, neid lammutatakse, et... et... ja ometi ei ole need majad ehitatud ükski odavalt... nii Linnahall kui see Sakala keskus, need olid hirmkallid majad. Siis oli samamoodi see Tõnismäel, see mis oli Plaanikomitee maja ja mis nüüd maha lammutati. Seal oli kasutatud imeilusaid materjale, imehäid arhitekte ja tolleaegset nii-öelda inseneriteadust.

...

01:36:17

UA: Ma usun, et see hoidmine ja säilitamine on... on paslik siis kui see on... et kui ta on nagu mõistuslik ja kui asjal on mingi püant ja väärtus.